

УДК 339.942

Конрад Ю.В.*аспірант кафедри міжнародних економічних відносин
Київського національного торговельно-економічного університету***Мельник Т.М.***доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародних економічних відносин
Київського національного торговельно-економічного університету*

МАКРОЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ ВІД ІНТЕГРАЦІЇ У МІЖНАРОДНІ ВИРОБНИЧІ МЕРЕЖІ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто динаміку та структуру ключових показників розвитку економіки України в контексті інтеграції у міжнародні виробничі мережі (МВМ). Досліджено взаємозв'язок між зміною попиту на продукцію, проміжним споживанням імпортованої продукції, сукупним імпортом та валовим випуском. Проаналізовано які види діяльності є більш чутливими до зміни обсягів проміжного споживання імпортованої продукції.

Ключові слова: міжнародні виробничі мережі, проміжне споживання, валовий випуск, структурні зрушення, макроекономічний ефект.

Конрад Ю.В., Мельник Т.М. МАКРОЕКОНОМИЧЕСКИЕ ЭФФЕКТЫ ОТ ИНТЕГРАЦИИ В МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫЕ СЕТИ ДЛЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены динамика и структура ключевых показателей развития экономики Украины в контексте интеграции в международные производственные сети (МПС). Исследована взаимосвязь между изменением спроса на продукцию, промежуточным потреблением импортируемой продукции, совокупным импортом и валовым выпуском. Проанализированы виды деятельности, которые наиболее чувствительны к изменению объемов промежуточного потребления импортируемой продукции.

Ключевые слова: международные производственные сети, промежуточное потребление, валовый выпуск, структурные сдвиги, макроекономический эффект.

Konrad Y.V., Melnik T.M. MACROECONOMIC EFFECTS FROM INTEGRATION INTO INTERNATIONAL PRODUCTION NETWORKS FOR THE UKRAINIAN ECONOMY

The article considers the dynamics and the structure of the key indicators of economic development of Ukraine in context of integration into international production networks (IPN). The investigation of relationship between changes in demand for products, intermediate consumption of imported products, import and the gross output showed the existence of close links between the studied parameters. Using of Input-output database allowed analyzing technological relations of production system, isolate the most integrated in the IPN industries and identifying areas, which in conditions of stimulating and reforming which could lead to the most significant macroeconomic effects. The results showed the dominance of low-tech industries, which create little value added.

Keywords: international production networks, intermediate consumption, gross output, structural changes, macroeconomic effect.

Постановка проблеми. Інтеграція підприємств у міжнародні виробничі мережі має наслідком велику кількість макроекономічних ефектів, які знаходять своє відображення в ключових показниках розвитку економік окремих країн. Так, світові організації, такі як ОЕСР та ЮНКТАД здійснюють щорічний аналіз діяльності міжнародних виробничих мереж, досліджуючи існуючі виробничі зв'язки та оцінюючи їх вплив на економіки різних країн, однак результати їх досліджень станом на 2015 р. стосуються лише 61 найбільших економік світу, тоді як Україна досі залишається осторонь.

Для економіки України, головним вектором розвитку якої наразі є забезпечення стійкого економічного зростання, аналіз макроекономічних ефектів від інтеграції у МВМ є вкрай важливим з огляду оцінки можливостей подальшого поглиблення співпраці в рамках МВМ, визначення ключових рушійних галузей та напрямів діяльності, розробки та впровадження подальших програм та стратегій розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомим внеском у дослідження макроекономічних ефектів від інтеграції у МВМ на розвиток національних економік є роботи В. Кондратьєва [3], В. Рути, М. Сайто [6] та ін., які досліджували вплив зовнішньої торгівлі на міжгалузевий баланс та економічне зростання.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Нарощення співпраці в рамках МВМ у усьому світі призвело до глобальних зрушень в структурі зовнішньої торгівлі та міжнародного виробництва. Ці зру-

шення знайшли різне відображення на економіці розвинених країн та країн, що розвиваються, що зумовлено різними рівнями технологічного розвитку та відмінними структурами економік. Через наявність значних диспропорцій та нераціональності розподілу ресурсів в економіці, Україна наразі виступає в більшості сировинним додатком розвинених країн в процесі міжнародного виробництва. Саме тому оцінити макроекономічні ефекти від інтеграції у МВМ є досить актуальним і в подальшому може слугувати підґрунтям для розробки та впровадження рекомендацій та стратегій розвитку.

Метою статті є дослідження макроекономічних ефектів від інтеграції національних підприємств у міжнародні виробничі мережі для економіки країни.

Виклад основного матеріалу. Поглиблення співпраці в рамках інтеграційних структур, а особливо в МВМ створює велику кількість макроекономічних ефектів для економіки країни. Згідно з дослідженнями фахівців Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, макроекономічні ефекти від інтенсифікації процесів інтеграції можна оцінити шляхом аналізу структурних зрушень в економіці [7].

Нині, в економіці України спостерігаються суттєві структурні диспропорції в розвитку її галузей, що пояснюється значною технологічною відсталістю окремих виробництв, яка триває та посилюється вже багато років, та зосередженості вітчизняних підприємств на одержанні короткострокових вигод. Такий стан речей не відповідає потенційним можливостям

розвитку нашої країни та стримує реалізацію заходів для її реформування.

За період 2005-2015 рр економіка України зазнала впливу різних факторів екзогенного та ендогенного характеру, які знайшли своє відображення на динаміці її структури (Табл. 1).

Так, 2005-2015 рр можна умовно поділити на 4 періоди: I – 2005-2007 рр. – період економічного зростання, що характеризувався диверсифікацією та майже повним завантаженням виробництв, використанням переваг від зміни офіційного курсу національної грошової одиниці відносно долару США; II – 2008-2009 рр. – період фінансово-економічної кризи, яка торкнулася всіх секторів економіки, та знайшла своє відображення на зменшенні реального ВВП, зниженні індексів цін виробників та споживчих цін на фоні значного знецінення гривні, занепаді ключових галузей економіки; III – 2010-2012 рр. – період поступового відновлення, який характеризувався незначним зростанням реального ВВП на тлі збільшення обсягів валового випуску, зміцнення гривні та зменшенні ключових індексів цін, що було зумовлено в цілому екстенсивними факторами економічного розвитку при незмінній технологічній базі більшості виробництв; IV – 2013-2015 – період національної економічної кризи, зумовленої нестабільною макроекономічною та політичною ситуацією, запровадженням АТО, та, на фоні цього, подальшого поглиблення технологічної та економічної відсталості нашої країни. Поділ на такі етапи, на нашу думку, об'єктивно відображає структурні зрушення в економіці країни, що зумовлені впливом різноманітних факторів на окремих етапах економічного розвитку України.

Згідно з дослідженнями фахівців МВФ важливим макроекономічним ефектом від участі країн у міжнародних виробничих мережах свідчить випереджаюче зростання обсягів торгівлі продукцією виробничих сфер над обсягами випуску, що пояснюється збільшенням у структурі торгівлі товарів для проміжного споживання. Так, відношення світового експорту до обсягів виробництва збільшилось із 20% у 1995 р до 30% у 2008 р (однак зменшилось до 25% у 2009 р, що пояснюється впливом світової фінансово-економічної кризи). В окремих країнах, таких як, наприклад Китай, цей показник збільшився із 23% до 39%, а в окремих країнах-членах ЄС він збільшився із 30% до 40% [6, с. 53; 11].

Щодо України, то ситуація є дещо відмінною. Якщо у 2009 р. розвинені країни вже активно інтегрувались до МВМ, то Україна лише починала робити перші кроки в цьому напрямку, що знайшло своє відображення в індексах структурних зрушень в обсягах валового експорту та випуску (Рис 1.). Так, до

2010 р. зростання обсягів випуску продукції відбувалось швидше, аніж зростання обсягів реалізації продукції на зовнішній ринок, тобто спостерігалось перевищення пропозиції над попитом, а використання продукції проміжного споживання в цілому було орієнтовано на задоволення потреб внутрішнього ринку.

Рис. 1. Динаміка валового експорту та випуску продукції у 2005-2014 рр.

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: складено автором за даними [8]

У період 2010-2012 рр відбулись зміни: валовий експорт почав зростати більшими темпами ніж випуск, що можна пояснити збільшенням частки продукції проміжного споживання в т.ч. імпортованої продукції в експорті. У 2014 р темп зростання валового експорту перевищив темп зростання випуску на 12,7 в.п., що відбулось в більшості за рахунок зростання використаних ресурсів імпортованого походження.

Фахівці ОЕСР та ЮНКТАД досліджуючи макроекономічні ефекти інтеграції у МВМ на економіки окремих країн також звертаються до теорії класичної макроекономічної рівноваги [10; 11]. Так, за класичним визначенням економічної теорії макроекономічний ефект проявляється у зміні основної макроекономічної тотожності, а саме у зміні головного результативного показника діяльності всіх сфер економіки країни у більшому ступені, ніж зміни його ключових компонент, що ініціювали таку зміну [4, с. 26-27]. Для відкритої економіки основна макроекономічна тотожність має вигляд [1, с. 12]:

$$EX = AX + BX + C + G + I + NExp, \quad (1)$$

де, EX – випуск продукції; AX – проміжне споживання вітчизняної продукції, що використовується для випуску; BX – проміжне споживання імпорту, що використовується для випуску; C – витрати на

Таблиця 1

Ключові показники економічного розвитку України у 2005-2015 рр

Показники	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*
Зміна реального ВВП, % до попереднього року	2,7	7,3	7,9	2,3	-14,8	4,1	5,2	14,5	7,8	-2,5	4,5
Частка ВВП у валовому випуску, %	38,5	39,5	39,4	38,6	39,1	38,1	37,4	46,3	52,3	36,4	-
Індекс споживчих цін, % до попереднього року	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	9,1	4,6	-0,2	0,5	24,9	43,3
Індекс цін виробників, % до попереднього року	9,5	14,1	23,3	23,0	14,3	18,7	14,2	0,3	1,7	31,8	25,4
Зміна офіційного курсу гривні відносно дол. США, % до попереднього року	-3,66	-1,46	0,00	4,30	47,92	1,85	0,40	0,29	0,02	48,71	83,77

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

– Дані для розрахунку відсутні

Джерело: розраховано автором за даними [5; 7; 8]

кінцеве споживання домогосподарств та некомерційних організацій; G – витрати на кінцеве споживання органів загального державного управління; I – валове нагромадження; $NExp$ – чистий експорт продукції (валовий експорт продукції за вирахуванням імпорту), що розраховується за формулою:

$$NExp + Exp - Im, \quad (2)$$

В рамках моделі міжгалузевого балансу (МГБ), дана тотожність у векторно-матричному вигляді відповідає сумі першого та другого квадратну таблиці

«Витрати-випуск» та відображають проміжне споживання та цільове використання ресурсів за галузями. Її невід'ємною частиною також є матриця імпорту, що відображає імпорту складову у випуску продукції і яку так само можна розкласти на відповідні складові:

$$Im = BX + C' + G' + I', \quad (3)$$

де, BX – проміжне споживання імпорту, що використовується для випуску; C – витрати на кінцеве споживання імпортованої продукції домогосподарств та некомерційних організацій; G – витрати на кінцеве

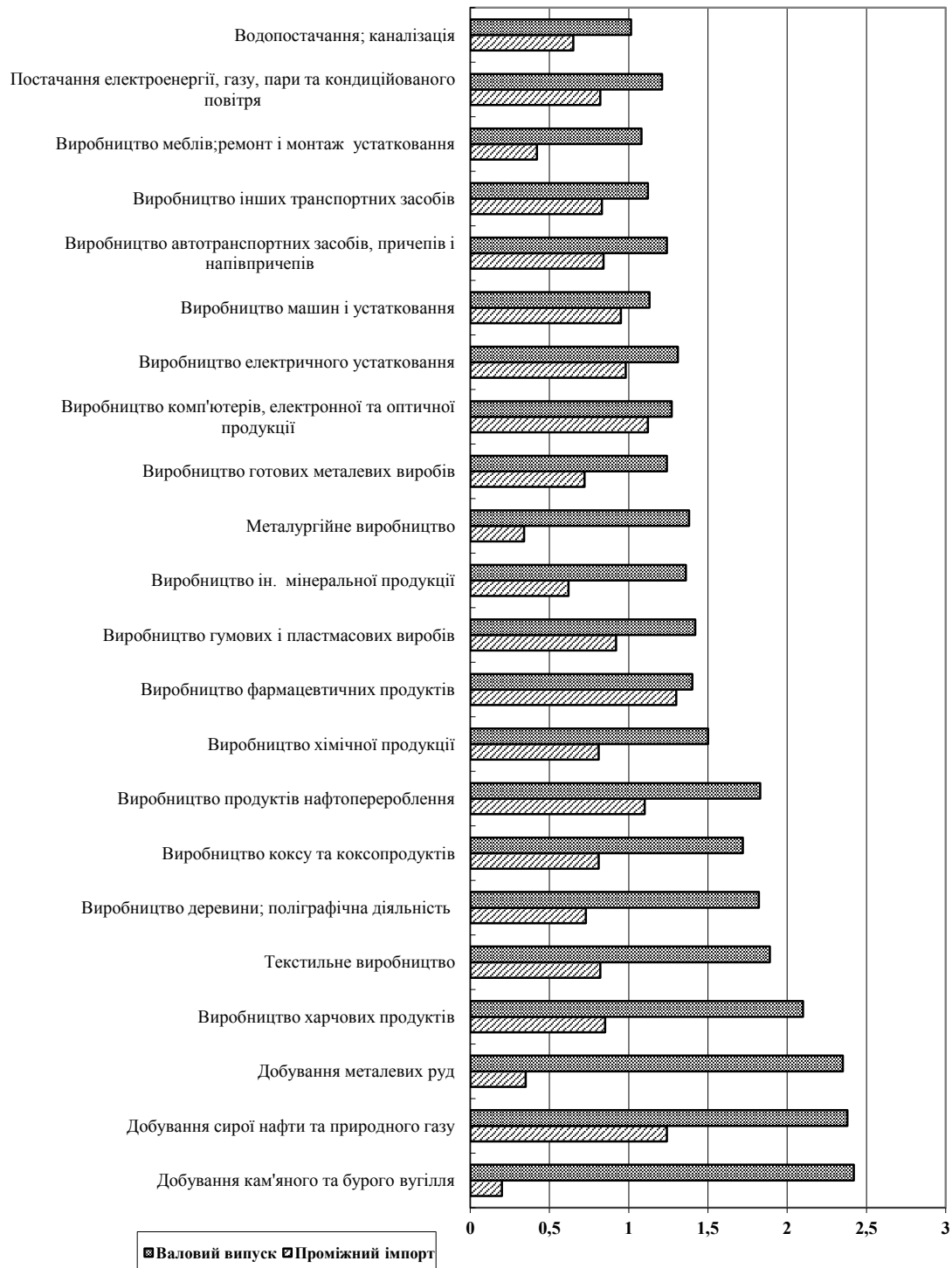

Рис. 2. Мультиплікативний ефект зростання величини проміжного імпорту та валового випуску за окремими видами економічної діяльності

Джерело: складено автором за даними [8]

споживання імпортованої продукції органів загального державного управління, I – валове нагромадження капіталу за рахунок імпортованої продукції.

Матриця імпорту є важливою статистичною базою для оцінки участі національних підприємств у МВМ. Використання даних матриці в загальному аналізі дає змогу проаналізувати технологічні зв'язки виробничої системи, виокремити найбільш інтегровані у МВМ галузі економіки, а також визначити галузі, стимулювання розвитку, і, можливо, реформування яких може призвести до найбільш помітних макроекономічних ефектів [9, с. 74].

Оскільки обидві тотожності в загальному вигляді поділяються на показники проміжного та кінцевого використання продукції, їх можна переписати у вигляді:

$$EX = (AX + BX) + Y, \quad (4)$$

де, Y – кінцеве використання вітчизняної та імпортованої продукції. Введемо позначення $DX = AX + BX$, яким позначимо загальне проміжне споживання вітчизняної та імпортованої продукції, що використовуються для випуску. Тоді:

$$EX = DX + Y, \quad (5)$$

За умов існування припущення, що частка імпорту у випуску продукції залишається незмінною, можна розрахувати частку імпорту у зростанні випуску продукції.

Оскільки проміжний імпорт є ресурсом, що використовується певною галуззю для випуску продукції, дане припущення означає, що пропорційне зростання проміжного імпорту, як одного з факторів виробництва (ресурсе), призводить до збільшення обсягів випуску продукції наступним чином:

$$\Delta Imp_j = \sum_{i=1}^n \frac{Imp_i}{X_i} * m_{ij} \quad (6)$$

де, ΔImp_{ij} – мультиплікатор використання імпортованої продукції для проміжного споживання. Даний коефіцієнт показує на скільки зросте загальний обсяг використання проміжної імпортованої продукції в усіх галузях економіки при повному задоволенні зростаючого попиту на продукцію j -ої галузі на 1 грн, що в свою чергу веде до збільшення загального обсягу випуску продукції (Рис 2).

На Рис 2. наведено вплив зростання попиту на продукцію на 1 грн. на зміну величини проміжного споживання імпортованої продукції і як наслідок на зміну випуску продукції за період 2009-2014 рр. Як можна побачити, найбільш чутливими галузями до зміни попиту є галузі добувної промисловості, разом з тим зміна обсягу використання проміжної продукції імпортного походження є несуттєвою. Більшу увагу привертають галузі, що виробляють більш складну технологічну продукцію. Тут зростання попиту призводить до одночасного та майже рівномірного (у вартісному вираженні) зростання обсягів

проміжного імпорту та валового випуску, що в свою чергу може слугувати свідченням того, що саме в цих галузях спостерігається висока залежність від участі у МВМ і макроекономічний ефект від інтеграції є найбільш помітним.

Таким чином, в галузях, які є більш технологічно-складними валовий випуск змінюється разом із зміною обсягів споживання продукції імпортного походження. Разом з тим, слід врахувати, що такі зміни не є пропорційними. За умов ринкової рівноваги попит повинен дорівнювати пропозиції, в іншому випадку ми можемо спостерігати або перенасичення ринку (коли пропозиція перевищує попит), або відчувати дефіцит (коли попит перевищує пропозицію).

У загальному вигляді зміна валового випуску в контексті інтеграції у міжнародні виробничі мережі, що відображає попит, напряму залежить від імпорту продукції, що забезпечує цей випуск, і навпаки. Разом з тим ступінь залежності одного показника від іншого є відмінною, що пояснюється впливом додаткових макроекономічних факторів, таких як: середньозважена ставка мита на імпорт продукції, реальний обмінний курс (РЕОК) та загальний стан економічного розвитку країни в певний проміжок часу. Формалізовано таку ситуацію можна відобразити наступним чином:

$$I_{\Delta Im} = I_{\Delta De} * k_k, \quad (7)$$

де, $I_{\Delta Im}$ – індекс зміни обсягу імпорту, що необхідний для повного задоволення потреб внутрішнього ринку за умов рівноваги;

$I_{\Delta De}$ – індекс зміни сукупного попиту на внутрішньому ринку, який в свою чергу розраховується як $D_e = EX - Exp + Im$;

k_k – коефіцієнт коригування або коефіцієнт умов імпорту, який в даному напрямі дослідження може бути розрахований як:

$$k_k = PEOK * \frac{1}{k_{Cm}} \quad (8)$$

де, $PEOK$ – реальний обмінний курс;

k_{Cm} – коефіцієнт зміни середньозваженої ставки мита на імпорт продукції, який розраховується як відношення середньозваженої ставки мита у звітному році до попереднього.

Слід зазначити, що показники, що входять до складу коефіцієнта коригування здійснюють значний вплив на сукупний попит та пропозицію. Так, зростання значення РЕОК призводить до зростання обсягів імпорту. Що стосується середньозважених ставок мита, то ситуація є протилежною – зі збільшенням ставок зменшується обсяг імпорту і навпаки. Використовуючи вищевказану формулу нами було розраховано індекс зміни обсягів імпорту для повного задоволення потреб внутрішнього ринку в контексті інтеграції у міжнародні виробничі мережі (Табл 3).

Як можна побачити з Табл 3, залежність між зміною обсягів імпорту та сукупного попиту не є пропо-

Таблиця 3

Калькуляція індексів зміни обсягів імпорту за умови повного задоволення попиту на внутрішньому ринку в контексті інтеграції у МВМ у 2005-2014 рр.

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Індекс зміни сукупного попиту на внутрішньому ринку	1,29	1,22	1,34	0,28	4,41	1,22	1,24	0,97	1,14	0,91
Індекс зміни середньозваженої ставки мита	1,01	1,03	0,91	1,04	0,90	1,14	0,93	0,86	1,11	0,96
РЕОК	1,05	1,07	1,06	1,11	0,94	0,98	0,97	0,99	0,94	0,76
Індекс зміни обсягу імпорту для повного задоволення потреб внутрішнього ринку	1,36	1,34	1,30	0,33	3,72	1,37	1,13	0,82	1,19	0,66

*Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: розраховано автором за даними [5; 8]

рційною, що пояснюється впливом інших факторів, що лягли в основу для розрахунку коефіцієнта коригування. Для того, щоб зрозуміти який саме з перелічених складових здійснює більший вплив проведемо кореляційний аналіз, використовуючи інтегральний метод [2, с. 74]. Взаємозв'язок між вказаними показниками має наступний вигляд:

$$\Delta I_{\Delta lm} = \Delta I_{\Delta lm} \Delta I_D + \Delta I_{\Delta lm} \Delta I_{Cm} + \Delta I_{\Delta lm} \Delta PEOK \quad (9)$$

де,

$$\begin{cases} \Delta I_{\Delta lm} \Delta I_D = \frac{1}{2} \Delta D * (I_{Cm0} * PEOK_1 + I_{Cm1} * PEOK_0) + \frac{1}{3} * \Delta_A D * \Delta_A I_{Cm} * \Delta_A PEOK; \\ \Delta I_{\Delta lm} \Delta I_{Cm} = \frac{1}{2} \Delta I_{Cm} * (I_{D0} * PEOK_1 + I_{D1} * PEOK_0) + \frac{1}{3} * \Delta_A D * \Delta_A I_{Cm} * \Delta_A PEOK; \\ \Delta I_{\Delta lm} \Delta PEOK = \frac{1}{2} \Delta PEOK * (I_{D0} * I_{Cm1} + I_{D1} * I_{Cm0}) + \frac{1}{3} * \Delta_A D * \Delta_A I_{Cm} * \Delta_A PEOK. \end{cases} \quad (10)$$

Так, у 2014 р. індекс зміни обсягу імпорту для повного задоволення потреб внутрішнього ринку зменшився на 0,526. Підставивши дані у відповідні формули можемо зробити висновок, що такому зменшенню сприяло в більшості зниження сукупного попиту ($\Delta I_{\Delta lm} = \Delta I_D = 0,203$), дещо менший вплив має зміна РЕОК ($\Delta I_{\Delta lm} \Delta PEOK = 0,193$) і найменший вплив на зміну результативного показника здійснила зміна середньозважених ставок мита ($\Delta I_{\Delta lm} \Delta I_{Cm} = 0,130$).

Тепер порівняємо отримані значення індексу зміни обсягів необхідного імпорту із фактичними значеннями за відповідний період (Рис 3).

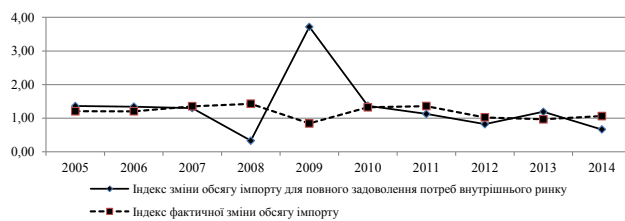

Рис. 3. Індеси фактичної та необхідної зміни обсягів імпорту у 2005-2014 рр.

Джерело: складено автором за даними [8]

Найбільші коливання між фактичним і необхідним обсягом імпорту для задоволення потреб ринку спостерігається у період 2008-2009 рр, саме в цей період Україна, як і решта країн світу, потрапила під вплив світової фінансово-економічної кризи, проявом якої стали поява значних структурних дисбалансів в економіці багатьох країн. Починаючи з 2010 року ситуація змінилась; фактичні та необхідні значення чергувались з року в рік, що пояснюється поступовою адаптацією України до тенденцій, що відбувались в світі у цей період, а також поступовим розширенням участі у світовому відтворювальному процесі. Станом же на кінець 2014 р. для повного задоволення потреб ринку в контексті інтеграції у МВМ імпортованої продукції знадобилося менше ніж її поступило на внутрішній ринок фактично.

Враховуючи отримані результати, варто також додати, що сьогодні на внутрішній ринок України поступає велика кількість мінеральної продукції та продукції хімічної промисловості для подальшої її обробки в рамках МВМ, де створюється додана вартість із рівнем трохи вищим за середній, тоді як на зовнішній ринок експортується проміжна продукція металургійного та хімічного комплексу, яка в більшості представлена у вигляді сировини, а отже із низьким рівнем доданої вартості. Така ситуація підтверджує, що навіть із інтенсифікацією процесів інтеграції у МВМ, Україна через свою технологічну відсталість поки і надалі виступає сировинним додат-

ком у ГЛСВ, а позитивні та інші макроекономічні ефекти пояснюються впливом в більшості детермінантами екстенсивного характеру.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, для України, яка порівняно нещодавно почала активно працювати в напрямку інтеграції у МВМ, макроекономічні ефекти мають різний і неоднозначний прояв, що пояснюється неефективним використанням потенційних виробничих можливостей, нераціональним розподілом ресурсів в економіці та використанням в більшості екстенсивних факторів економічного зростання.

Сьогодні велика кількість фахівців погоджуються з тим, що макроекономічні ефекти від інтеграції у МВМ можна оцінити використовуючи показники структурних зрушень в економіці. Так, розраховані дані за різними підходами засвідчили, що поглиблення участі в МВМ почалось лише у 2009 р, підтвердженням чого стали розраховані значення показників впливу проміжного споживання продукції імпортованого походження на випуск продукції та загальний обсяг реалізації продукції на зовнішні ринки.

Хоча проведений аналіз і ілюструє зростання ключових показників розвитку економіки України, що зумовлене участю у МВМ, тим не менш позитивних зрушень в структурі виробництва не спостерігається. На першому місці і досі залишаються галузі добувної промисловості, де створена додана вартість є найнижчою. Разом з тим, ці галузі є найменш чутливими до зміни обсягів споживання продукції імпортованого походження, тоді як зв'язок між попитом на продукцію, проміжним споживанням імпортованої продукції та валовим випуском є більш суттєвим у високотехнологічних галузях, до яких належать виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, фармацевтична галузь, виробництво машин та устаткування тощо.

Існування стійких взаємозв'язків між випуском продукції та імпортом в контексті інтеграції у МВМ знайшло своє відображення у розрахунку індексу зміни обсягів імпорту для повного задоволення потреб внутрішнього ринку. Так, зміна обсягів імпорту (який в даному контексті розглядається як пропозиція), як показали результати проведеного кореляційного аналізу, значно залежить від коливання сукупного попиту та зміни реального обмінного курсу, тоді як середньозважена ставка мита має менший вплив.

Для вирішення існуючих проблем варто дослідити досвід розвинених країн і здійснити перерозподіл існуючої структури економіки у бік високотехнологічних галузей. При цьому головним інструментом такого перерозподілу повинні стати державна підтримка високотехнологічних виробництв, реформування системи розподілу інвестицій та підтримка малого бізнесу, а також виважена валютна політика, результати якої, наразі, значно впливають на обсяги імпорту в контексті інтеграції у МВМ. Тому дана проблематика потребує подальших досліджень та розробок у цьому напрямі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Акулов М.Г., Петровський С.А. Макроекономічне моделювання: ретроспективний аспект та сьогодення // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2013. – № 3 (39). – с. 10-16
2. Блюмин С.Л., Суханов В.Ф., Чеботарев С.В. Экономический факторный анализ: Монография. – Липецк: ЛЭГИ, 2004. – 148 с.
3. Кондратьев В.Б. Отрасли и сектора глобальной экономики: особенности и тенденции развития. – М.: Международные отношения, 2015. – 448 с.

4. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні: кол. моногр. / за ред. д-ра екон. наук Скрипниченко М.І.; НАН України, ДУ — Інститут економіки та прогнозування НАН України. — К. — 2015. — 544 с
5. Платіжний баланс України: Офіційний сайт Національного Банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613
6. Рута М., Сайто М. «Цепная» стоимость / Финансы и развитие / Ежеквартальный журнал международного валютного фонда. — Март 2014. — Выпуск 51 (№ 1). — с. 52-55
7. Структурні зрушення в економіці країни (за даними таблиць «Витрати-Випуск»): Аналітична записка Міністерства економічного розвитку та торгівлі України. — Київ — 2012, — 134 с.
8. Таблиці Витрати-Випуск: Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Чепелєв М. Оцінка мультиплікативних ефектів для галузей економіки України: ретроспективний аналіз на базі таблиць «Витрати-Випуск» / Економіст. — 2012. — № 11. — с. 74-76
10. Mapping Global Value Chains, OECD Trade Policy Papers, No. 159, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k3v1trgnbr4-en>
11. UNCTAD // World Investment Report 2014 // http://unctad.org/en/pages/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=790&Sitemap_x0020_Taxonomy=UNCTAD%20Home;#6;#Investment%20and%20Enterprise;#640;#World%20Investment%20Report
12. World Development Indicators // World Bank // <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>

УДК 338.1:351

Коцко Т.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»*

ЧИННИКИ СТРУКТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті досліджуються особливості формування структури економіки України протягом періоду ринкових перетворень. Визначено та проаналізовано систему чинників структурної трансформації економічної системи країни, передумови їх виникнення, природу взаємодії, а також вплив на процеси економічного розвитку та економічну безпеку.

Ключові слова: структура економіки, структурні трансформації, фактори структурної трансформації, структурні диспропорції, економічний розвиток, структурна політика держави, економічна безпека.

Котско Т.А. ФАКТОРЫ СТРУКТУРНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ: АНАЛИЗ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье исследуются особенности формирования структуры экономики Украины в течение периода рыночных преобразований. Определена и проанализирована система факторов структурной трансформации экономической системы страны, предпосылки их возникновения, природа взаимодействия, а также влияние на процессы экономического развития и экономическую безопасность.

Ключевые слова: структура экономики, структурные трансформации, факторы структурной трансформации, структурные диспропорции, экономическое развитие, структурная политика государства, экономическая безопасность.

Kotsko T.A. FACTORS OF STRUCTURAL TRANSFORMATION OF UKRAINE'S ECONOMY: ANALYSIS THROUGH THE PRISM OF ECONOMIC SECURITY

In the article the peculiarities of structure formation of economy in Ukraine during the period of market transformations are described. The system of factors of the structural transformation of the economy is identified and analyzed. The preconditions of occurrence of these factors, the nature of the interaction and influence on the processes of economic development and economic security are investigated.

Keywords: economic structure, structural transformation, factors of structural transformation, structural imbalances, economic development, structural policy, economic security.

Постановка проблеми. Більше двох десятиліть в Україні ведуться дискусії щодо пошуку шляхів проведення структурних реформ, забезпечення ефективності національної економіки та переходу до сталого економічного розвитку. У різні періоди було розроблено безліч документів, — стратегій, програм розвитку та реформування економіки тощо. Проте, жодних зрушень в цьому напрямі не вдалося досягнути. Економіка України і далі продовжує функціонувати на старій структурній основі зазнаючи колосальних дестабілізуючих впливів зовнішнього середовища, які поглиблюють та закріплюють її внутрішньоструктурні диспропорції, активізуючи цілий комплекс загроз економічній безпеці (ЕКБ) [2; 5; 14].

Фінансово-економічна криза 2008-2009 років не просто засвідчила критичну уразливість економіки України до впливу зовнішніх факторів, але й відсут-

ність її адаптаційного потенціалу [7, с. 13]. На відміну від економік інших країн, економіка України неспроможна була вийти на якісно нову траєкторію післякризового розвитку, її відновлення досягалося позаваленням саме в базових, сировинних галузях [5, с. 5-9; 2, с. 11]. За роки незалежності було закладено лише основу ринкової моделі та створено її базові інститути. Економічна конструкція якісних змін не зазнала, вони носили інерційний характер та були закономірним наслідком несформованості механізмів ринку, відсутності раціональної поведінки держави. Економічна система країни фактично потрапила в пастку структурної деградації, в якій економічне зростання посилює структурні дисбаланси формуючи потенціал загроз ЕКБ. Розуміння особливостей структурної трансформації економіки України, її чинників, характеру та спрямованості є